

spolupatričnosti medzi ľuďmi. Do akej miery môžem vzťahy reciprocity premeniť na normatívny vzťah? Prijatie etiky starostlivosti či iného typu etiky je predovšetkým praktickým problémom. Ako budeme vychovávať deti v škole - k ideám individualizmu, či k ideám altruizmu? Inštitúcie rozhodujú o tom, o aký typ spoločnosti pôjde.

Práca Z. Kiczkovej o ekofeministických alternatívach riešenia ekologického problému nás núti k zamysleniu. Ponúka množstvo podnetov na zmenu našich doterajších prístupov k riešeniu problémov - upozorňuje na nutnosť komunikácie, dosahovania kompromisov či dohody, najlepších možných riešení, na potrebu akceptovať aj ženský štýl vnímania sveta. Nemá za cieľ postaviť proti sebe svet žien a svet mužov, ale je poznačená snahou o dorozumenie a porozumenie. Pozitívum práce spočíva v tom, že podáva systematickú analýzu našich súčasných prístupov k svetu, odкрýva slabé miesta a negatívne dôsledky, ku ktorým tieto prístupy vedú, a hľadá alternatívne riešenia. Práca je založená na bohatej a hlbkej znalosti literatúry týkajúcej sa súčasných ekologických problémov. Patrí k prvým systematickým slovenským prácam tohto druhu a poskytuje nielen dôležitý materiál na diskusie, úvahy, ale môže byť aj užitočnou študijnou pomôckou.

Zuzana Palovičová

PhDr. Zuzana Palovičová, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava
SR

K NIEKTORÝM MOMENTOM NOVŠÍCH DEJÍN FILOZOFIE A SOCIOLÓGIE NA SLOVENSKU

O KONTINUITU A MODERNU. Predpoklady, možnosti a realita rozvoja sociológie na Slovensku.

Vyd. L. Turčan, E. Laiferová. Bratislava, SÚ SAV 1977, 169 s.

Prác, ktoré sa venujú novším, čiastočne spoločným dejinám filozofie a sociológie na Slovensku, je stále nedostatok. Pohľad do zrkadla nedávnej minulosti vlastnej vednej disciplíny má v sebe akýsi fenomén Lótovej ženy, a tak sa javí ako bezproblémovjšie venovať sa analýze hlbších vrstiev histórie. Napriek tomu sa už však sporadicky objavujú práce, ktoré načierajú i do tejto oblasti a viac či menej obsažne vypovedajú o predmetnej citlivej téme.

Medzi tieto práce patrí i zborník príspevkov z konferencie *O kontinuitu a modernu*, konanej v novembri 1997. Konferencia po dlhej prestávke ideovo nadviazala na dnes už historické vedecké podujatie *K problematike dejín slovenskej sociológie*, konané v pamätnom roku 1968 v Jasnej pod Chopkom.

Téma vedeckého podujatia, z ktorého vznikol recenzovaný zborník, bola zámerne zvolená tak, "aby jej historický rámec vytváral na konferencii predpoklady pre reflexiu vývoja v slovenskej sociológii v minulých obdobiach z hľadiska jej vlastných možností a limitov i z hľadiska jej spoločenských obmedzení, ktorým sa vo svojich odvetviach, témach a oblastiach nedokázala vyhnúť" (s. 6).

Zborník samotný je pomerne heterogénnou mozaikou reflexií a dielčích analýz nezavršeného procesu modernizácie slovenskej sociológie 20. storočia. Túto heterogenitu (v prístupoch, aspektoch i výbere dielčích problémov) však v súčasnej etape revitalizácie výskumu dejín sociálneho a sociologického myslenia na Slovensku treba hodnotiť jednoznačne pozitívne. Zborník fakticky predstavuje jeden z prvých heuristických krokov v danej oblasti skúmania: mapuje, vyhmatava a identifikuje prítomnosť množstva problémov, ktoré sedimentovali v novšej histórii sociológie na Slovensku.

Publikácia *O kontinuitu a modernu* zahŕňa šesťnásť príspevkov. Prvý vstupný príspevok editorov L. Turčana a E. Laiferovej *Kontinuita a modernizácia v sociológii na Slovensku v 20. storočí* do istej miery tematicky rámcuje pomerne široké názorové spektrum. Ako je zrejmé už z jeho rozsahu (11 strán), problémy späté s takto náročne formulovaným procesom mohli autori na danej ploche len letmo načrtnúť a čiastočne identifikovať, čo je už samo osebe heuristicky cenné. Autori synopticky načrtávajú i niektoré momenty na prieniku spoločnej histórie filozofie a sociológie na Slovensku, týkajúce sa najmä jej inštitucionálnej revitalizácie na pôde Filozofického ústavu SAV. Autori tu ponúkajú explikačné rámce problematiky kontinuity a diskontinuity sledovaného obdobia potrebné pre ďalší výskum. Podľa ich názoru by to mohli byť napríklad tieto:

1. paradigma kontinuity a diskontinuity vývinu slovenskej sociológie,
2. paradigma likvidácie (pre obdobie po r. 1948) a sterilizácie sociológie (obdobie po r. 1968),
3. paradigma verejného a skrytého života sociológie (napr. tzv. ostrovy pozitívnej deviácie v 80-tych rokoch),
4. paradigma rozvoja sociológie ako vedy a jej ideologického zneužívania." (s. 16).

Pre komplexnosť informácie uvádzame prehľad ďalších príspevkov zborníka. Väčšiu pozornosť im nemôžeme venovať z priestorových dôvodov. B. Búzik: *Od kritiky teórie k empirizmu*; D. Alievová: *Kryštalizácia škôl v slovenskej sociológii*; J. Sopóci: *Problémy teoretickej diferenciacie v slovenskej sociológii*; G. Lubelcová: *Formovanie teoretického zázemia sociálnej politiky v slovenskej sociológii*; V. Paukovič: *Národnostná otázka na Slovensku - historické reminiscencie a súčasnosť*; L. Bača - V. Bačová: *Reflexia "rómskeho problému"*; J. Schenk: *Tri základné metaprincípy sociologickej koncepcie Alexandra Hirnera*; V. Bakoš: *Štefánkov koncept česko-slovenskej "syngénzy"*; J. Pašiak: *K problematike interdisciplinárnosti v slovenskej sociológii*; P. Ondrejko: *Mládež a mladosť ako sociálny jav a kríza identity*; R. Roško: *Epizóda z dejín prednovembrovej slovenskej sociológie*; J. Bunčák: *Poľské vplyvy na utváranie modernej slovenskej sociológie*; K. Podoláková: *Úvaha o spolupráci českých a slovenských sociológov v šesťdesiatych rokoch*; Z. Kusá: *Nechcená kontinuita?*. Záverečným príspevkom zborníka, ktorý akoby logicky uzatváral oblúk reflexií a zároveň naznačoval blízkosť sledovanej problematiky i v oblasti filozofie, je článok A.

Kopčoka, príznačne nazvaný *K imanentným problémom vednej disciplíny*. Autor tu v zhode s predošlým názorom rezonujúcim v príspevku Z. Kusej upozorňuje na význam a nezastupiteľnosť rozvoja teórie vlastnej vednej disciplíny, v ktorej nemôže absentovať poznanie jej vlastnej histórie. A. Kopček tu ďalej akcentoval tézu, že problém ruptúr, kontinuity a diskontinuity nesprevádza len vývin sociológie, ale vzhľadom na bezprostrednú blízkosť a čiastočne spoločnú históriu filozofie a sociológie sú aj vo filozofii podobné problémy historického výskumu. V tejto súvislosti kriticky a trpkو konštatuje chronicky paradoxný fenomén slovenskej filozofie, keď uvádza, že "v dejinách slovenskej filozofie sa prejavujú a rozvíjajú (idey, názory a myšlienkové konštrukcie - K. K.) v rôznych obdobiach bez ich hlbších a vzájomných vnútorných väzieb. Nasledujú po sebe izolované, ich autori, ktorí recipujú spravidla významné európske filozofické smery a prúdy, názory významných svetových filozofov, filozofujú bez ohľadu na tvorbu svojich predchodcov, bez vymedzovania vlastnej filozofickej identity vo vzťahu k nim. Preto chýba nadväznosť tak v pozitívnom zmysle ako nadväzovanie na niečo, ako aj v negatívnom zmysle ako odborné diskusie a spory v ich tvorbe" (s. 161). Citát uvádzame vzhľadom na jeho, žiaľ, nadčasovú a tematickú aktuálnosť a jasnosť, s akou v ňom autor identifikoval existujúci problém slovenskej filozofie. Domnievame sa, že tento poznatok je dostatočne kriticko-inšpiratívny a do istej miery je i výzvou pre nastupujúcu generáciu filozofov.

Na záver treba konštatovať, že zborník *O kontinuitu a modernu* prináša rad zaujímavých poznatkov, realisticky demystifikuje často skresľovanú autoreflexiu vednej disciplíny a poukazuje, hoci torzovite, na spätosť jej diskontinuitného vývinu s blízkymi vednými odbormi v špecifických podmienkach nedávnej minulosti.

Karol Kollár

PhDr. Karol Kollár, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava
SR